

Cséby Géza

Major-Zala Lajos és második otthona, Hévíz

Minden évben hazajövök mint most is
s majd vissza hazaérek oda
Hévízből Fribourgba barátoktól
barátokhoz Fribourgól Hévízre

Major-Zala Lajos *Láttál-e tündérrózsát becsukódva* című ciklusának előhangjában mondja el ezeket a szavakat. Barátoktól barátokhoz indul, Fribourgból Hévízre, Hévízről Fribourgba, Svájcból Magyarországra és Magyarországról Svájcba. Az 1949-ben Svájcba emigráló költő örök nosztalgiaja és honvágya a szülőföld és a befogadó föld iránt. Otthon és itthon, idehaza és odahaza kettőssége-azonosságja, az emigránsok és új hazát találók örök nagy kérdése kísérté végig életét.

Ha Magyarországra jött természetesen felkereste budapesti barátait, a könyvesboltokat, a kiadókat, de igazán Hévízen érezte magát jól. Vonzotta Zala, a kerkateskándi táj igézete, vonzották a magyar emberek még akkor is, ha verseiben olykor keményen bírálta őket. Nem véletlenül választotta Hévízt, a Hunyadi utcai telket, ahol kialakította kertjét, ahová felépítette villáját a pincével és a tetőtérrel. Mindkettőnek nagy szerepe volt előbb a Lajos-napi összejöveteleken, majd később a Csokonai Asztaltársaság találkozóin.

Az 1980-as évek legelején ismerkedhettem meg Major-Zala Lajossal. Megjelent műveit már volt alkalmam olvasni Mikus Gyula festőművész keszthelyi műtermében. Régi barátok voltak. Aztán Péntek Imre hívott meg egyik alkalommal Hévízre, Lajos napot ünnepelni. Már vagy harmincan voltak és birtokba vették a lakás valamennyi helyiségét. (A legnagyobb forgalom mégis a bejárat mellett levezető lépcsőn volt.) Lajos a teraszon sütötte a flekkent, az angolos marhaszeletekre fűszervajat rakott. Imádta a vendégeket. Ha jól emlékszem rá Pomogáts Béla rendre kérlete a szakácsi teendőket láthatóan örömmel végző házigazdát: nekem azért süsd át jobban. A gasztronómiai, kulináris élvezeteknél túl időt szakítottunk a beszélgetésekre, amelyeknek nem titkolt célja volt, hogy Major-Zala Lajos erősebb kapcsolatokat találjon a magyar irodalomhoz, hogy a nyugati magyar irodalom ismertebb lehessen a hazai mindennapokban. Írók, költők, zenészek, képzőművészek érkeztek Hévízre, s a testvérműzsák jegyében létrejött Hévíz első irodalmi-művészeti szalonja. A meghívások később rendre megismétlődtek és a Lajos-napi bulik a Csokonai Asztaltársaság nevet viselő irodalmi-művészeti (laza) szerveződéssé nemesedtek. 1985-ben volt Csokonai Vitéz Mihály születésének 180. évfordulója. Ezért lett jelmondatunk Ady Endre versének címe: Vitéz Mihály ébresztése.

Ebben az évben mintegy negyvenen gyűltünk össze a hévízi villában... Elhatároztuk, hogy legújabb műveinkből olvasunk fel részleteket, majd a vendégek titkos szavazással odaítélik Szabolcs Péter szobrászművész plakettjét annak, akinek munkája a legjobban tetszett. (Ez esetben Csengey Dénes volt a díjazott.) A vendégseregben a költészetet akkor Takáts Gyula, Fodor András, Zalán Tibor, Papp Árpád, Hatvani Dániel, Kiss Dénes, Péntek Imre, Fülöp Gábor és természetesen a házigazda képviselte. A prózát Albert Gábor, Bertha Bulcsú, Csengey Dénes, Laczkó András, Csurka István, Tüskés Tibor. Dedinszky Erika a nyugati magyar irodalom képviselőjében jelent meg, jómagam műfordítóként. Mint a későbbiek során oly sokszor ott volt Pomogáts Béla, Németh János keramikumművész, Szabolcs Péter szobrászművész, Erdélyi Zsuzsanna, kinek *Hegyet hágék lőtöt lépék* archaikus imádság-gyűjteménye inspirálóan hatott Major-Zala Lajos költészetére. Adalék, hogy közös bemutatkozásukat én szerveztem meg 1984-ben a keszthelyi Balatoni Múzeumban. A rendezvény másnapján hívtak a városi tanács művelődési osztályára, ahol az egyik alfőnök nekem esett (idézem): *ilyen imás és pinás verseket pedig többet nem akarunk hallani*. Megdöbbsentem, mert a rendezvény végén még ő szorongatta legjobban Zsuzsa és Lajos kezét.

Gazdag volt és bővült is az asztaltársaság: *Ferdinandy Györggyel, Tóth Évával, Molnár Jenővel, Gülch Csabával, Tari Istvánnal, a Várdy-Huszár házaspárral, Jókai Annával, Tatay Sándorral, Ádám Gizellával, Kántor Lajosékkal, Faragó Laurával, Gelencsér Ferencéssel, no és a Kaláka Együttessel*. Megjegyzem a Kaláka Együttes zenésítette meg és adta elő Hévízen Major-Zala Lajos *Láttál-e tündérrózsát becsukódva?* című művét.

Az összejöveteleket a megyei elhárítás kiemelt figyelme kísérte. Nem volt nehéz felfedezni a vendégek autói között az idegen gépkocsikat és a látszólag minden cél nélkül fel és alá járkáló, egyik cigarettát a másik után szívó embereket. A megfigyelések egészen 1989-ig tartottak. Nem igazán törődünk velük. Azonban az asztaltársaság krónikása, Laczkó András feljegyzett egy érdekes történetet. Az egyik vendég (megesett, hogy az újakat nem mindenki ismerte) Szabó András szobrászművészként mutatkozott be, ám amikor Laczkó az iránt érdeklődött, hogy művésznünk milyen anyaggal dolgozik, az némi motyogás után, zavartan eltűnt.

Fotóösszeállításunk néhány arcot és epizódot villant fel a Csokonai (Asztal) Társaság több mint harminc év alatt lezajlott összejöveteleiről, a teljesség igénye nélkül. A kezdet a hetvenes évektől Major-Zala Lajos és felesége, Linda „összeesküvése” a magyar irodalomért, a jelen a hévízi tanulmányi napok, a társaság szervezésében.

1989-ben saját pénzünkön (tizenhárman) kiadtuk az asztaltársaság első kisantológiáját. A még engedélyszámmal és törzsszámmal is ellátott kötet az alakulás ötödik évfordulóján látott napvilágot.

1992-ben Hévíz akkori polgármestere *dr. Kiss Lajos* állt elő azzal a kéréssel, hogy az asztaltársaság alakuljon át *Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészeti Társasággá*. Kilátásba helyezte a város anyagi támogatását, a Hévízi könyvtár megindítását s a mai Hévízi Irodalmi Napok elődjét, a Csokonai Tanulmányi Napokat. Így hivatalos patrónusunk, azaz szponzorunk is akadt. De ez már egy másik történet.

1993-ban Németh János kerámia-relieffel lepte meg. Gyermekien meghatódott. *Göcseji Csöcsös Madonna* – mondta, gyönyörű. Elhelyezte villájának falán és avató ünnepséget rögtönzött. Később vers is született az alkotásról.

Major-Zala Lajos a legmagasabb hőfokon tudta csak elképzelni munkáját, érzelmeit, szeretetét és gyűlöletét. Szeretetét a hazája, Hévíz, az emberek iránt és gyűlöletét a tunyaság, renyhesség, az ostobaság ellenében. Verssel üdvözölte, amikor 1979-ben Hévíz visszakerült Zala megyéhez. Verse megjelent a Zalai Hírlapban, de a hivatalos ítések fanyalogtak: nem időszerű. Aztán az egyik folyóiratszámból kiemelték szerelmes-versét: nem adhatjuk az ifjúság kezébe – megjegyzéssel. A város napján az alkalomra írt versét akarta elmondani: - Most inkább ne, nincs benn a programban. Hirtelen dühös lett: - Nem jövök többet. Aztán mégsem tehetette meg, hogy kedves városát örökre elhagyja. Mert hívta a tó, a barátok, hívta és várta Hévíz, s ő megértette ennek üzenetét. Gyermekait, svájci barátait Hévízre hozta, bejárta velük a környéket és dicselkedett: - Látjátok én itt születtem, nézzétek és csodáljátok ezt a vidéket, ezt a magyar tájat.

Kis előadásom *Major-Zala Lajos és második otthona, Hévíz* címet kapta. Milyen könnyű és milyen nehéz minderről szólni. Oly egyszerű, hisz itt van a ház, az udvar. Itt vannak az élet mindennapi kellékei. S közismert tény, hogy rendszeresen, hosszú hónapokat töltött Hévízen. A kérdés nehezebbik fele az, hogy miért? Erről részben az elején szóltam, másrészt úgy gondolom, hogy boldog volt Hévízen. Boldog a mindennapi bevásárlások alkalmával, hogy felismerték, hogy idevalósnak és nem jött-mentnek tartották. Boldog volt a győgypark öreg fái alatt, boldog, ha átruccanhatott Keszthelyre. Ez adta meg életének teljességét, az ihletet, a versírás gyönyörűségét és azt a hitét, hogy mindezzel egy jobb és szebb világ lehetőségét segítheti elő.

Azután eljött az az idő, amikor rossz híreket hallottunk Fribourgból. Hosszabbak lettek a Hévíz nélkül töltött hónapok, elapadtak a beszélgetések forrásai. Felépülve még hazalátogatott, elhozta új könyvét, átjött a keszthelyi Balaton-partra, hogy részt vegyen a város olimpijonjainak tiszteletére emelt márványtomb avatásán. Fáradt volt és kedvetlen.

Lengyelországból hazafelé ért a hír Lajos haláláról, majd felesége Linda asszony küldött gyászjelentést. Hamvasztás utáni búcsúztatására Hévízen került sor, ott helyezték örök nyugalomra, a templom falában. Hazatért, immáron örökre a fribourgi Árva Dzodzet, a messzire szakadt Göcseji Legény. Amikor könyveit rendezgettem könyvtáram polcán, az egyikből kiesett egy fénymásolt lap, rajta a „tündérrózsa” már idézett verse:

Minden évben hazajövök mint most is
s majd vissza hazaérek oda
Hévízből Fribourgba barátoktól
barátokhoz Fribourgból Hévízre

magammal viszem és hozom szétdobált
szavaimat mert szétszórattam mint
Széth testvérgyilkos kezétől Ozirisz
hogy majd megtaláljanak...

Vajon megtalálják-e? Megtalálják-e szavait, a szétdobáltakat, a széllal elröppenőket és visszazállókat? Egyszerűen, sallangoktól mentesen, ahogy a *Születésnapi szó* című ars poeticának is beillő versében írja, s ahol összegzi életét:

Érdekes
nem történt semmi
írtam
éltem
szerettem

A fenti előadások – egy kivételével - 2006. október 6-án, Hévízen, a Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészeti Társaság által szervezett Hévízi Irodalmi Napok konferenciáján hangzottak el. Pomogáts Béla távolléte miatt írásban küldte el itt közölt szövegét.